



**Međunarodna
Konvencija o eliminaciji
svih oblika rasne
diskriminacije**

Distribucija
OPĆA

CERD/C/BIH/CO/6
11 april 2006

Original: engleski jezik

KOMITET O ELIMINACIJI
RASNE DISKRIMINACIJE
Šezdeset osmo zasjedanje
20. februar – 10. mart 2006. godine

RAZMATRANJE IZVJEŠTAJA KOJE DRŽAVE ČLANICE DOSTAVLJAJU PREMA
ČLANU 9. KONVENCIJE

**Zaključna razmatranja Komiteta
o eliminaciji rasne diskriminacije**

BOSNA I HERCEGOVINA

1. Komitet je razmotrio sve izvještaje, od inicijalnog do šestog periodičnog izvještaja Bosne i Hercegovine (“Izvještaj”) od 1994. do 2004. godine, svaki posebno, i podnesene u jedan dokumenat (CERD/C/464/Add.1), na svom 1735-tom i 1736-om zasjedanju (CERD/C/SR.1735 i 1736), održanom 22. i 23. februara 2006. godine. Na 1754-tom i 1755-tom zasjedanju (CERD/C/SR.1754 i 1755) održanom 8. marta 2006. godine, Komitet je usvojio sljedeća zaključna razmatranja.

A. Uvod

2. Komitet pozdravlja izvještaj koji je Bosna i Hercegovina podnijela i time ponuđenu priliku da se započne konstruktivan dijalog sa državom članicom. Komitet, međutim, izražava žaljenje zbog, kako navodi država članica, nedovoljno raspoloživih finansijskih sredstava i osoblja za pripremu ovog Izvještaja, koji je podnesen više od godinu dana nakon finaliziranja 2004. godine, te činjenice da je ograničen broj nevladinih organizacija konsultiran tokom procesa pripreme. Komitet ipak cijeni i ohrabren je iskrenim, detaljnim i često samo-kritičnim odgovorima koje je delegacije dala na mnoga pitanja Komiteta.

3. I dok Komitet prima znanju određena ograničenja s kojima se država članica susreće kao posljedica oružanog sukoba na teritoriji države od 1992. do 1995. godine, Komitet bilježi da je Izvještaj kasnio više od deset godina kada je podnesen. Komitet

poziva državu članicu da uloži sve napore kako bi ispoštovala rokove za podnošenje svojih izvještaja u budućnosti.

B. Faktori i poteškoće koji ometaju implementaciju Konvencije

4. Komitet bilježi da struktura trenutnog Ustava Bosne i Hercegovine daje važnost određenih prava isključivo na etničkoj osnovi. Komitet smatra da je ova struktura proizašla iz Dejtonskog / Pariškog mirovnog sporazuma, i da je bilo potrebno, kao prijelazno rješenje, osigurati mir nakon oružanog sukoba. Međutim, Komitet također bilježi da trenutačno ustavno dodjeljivanje važnih prava isključivo na etničkoj osnovi može ugroziti potpuno sprovođenje Konvencije.

C. Pozitivni aspekti

5. Komitet cijeni uvjeravanje delegacije u vezi spremnosti države članice da nastavi sa značajnim zakonodavnim i institucionalnim reformama s ciljem eliminiranja rasne diskriminacije i, u tom kontekstu, da se uključi u konstruktivan dijalog sa Komitetom, s ciljem obezbjeđenja jednakosti među svim etničkim grupama na području teritorije države članice. Posebno, Komitet bilježi da država članica, u dijalogu sa Komitetom, prepoznaje potrebu za izmjenom Ustava i Zakona o izborima kako bi se implementirala Konvencija. S tim u vezi, država članica je izjavila Komitetu da je već poduzela određene mjere da to i učini.

6. Komitet sa zadovoljstvom opaža da je država članica ratificirala sve osnovne ugovore o ljudskim pravima Ujedinjenih naroda, da je Međunarodna Konvencija o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije ("Konvencija") sastavni dio domaćih zakona države članice, da Konvencija ima isti značaj kao i Ustav države članice, te da se Konvencija može direktno aplicirati na sudovima države članice.

7. Komitet pozdravlja napredak države članice u smanjenju broja incidenata u kojima su pokušaji da se vrati u prijeratno mjesto boravka ometani silom, nasiljem ili prijetnjom sile ili nasilja, a posebno pozdravlja krivično gonjenje i kažnjavanje počinitelaca ovih incidenata po članovima 145. i 146. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine.

D. Zabrinutosti i preporuke

8. Komitet izražava zabrinutost u vezi nedostatka ažuriranih statističkih podataka o etničkom sastavu stanovništva, kao i o broju i prirodi zabilježenih djela rasne diskriminacije na teritoriji države članice. Komitet bilježi da je zadnji popis urađen 1991. godine, što je prije oružanog sukoba koji je uzrokovao značajne demografske promjene na teritoriji države članice. U nedostatku ovakvih statističkih podataka, Komitet smatra da je teško ocijeniti obim etničke diskriminacije na teritoriji države članice.

Komitet predlaže državi članici da nastavi sa nastojanjima u prikupljanju neprikupljenih statističkih podataka u vezi etničkog sastava stanovništva, te da uspostavi odgovarajuće mehanizme

monitoringa (praćenja) etnički motivirane diskriminacije i nasilja među različitim etničkim grupama.

9. Komitet sa zabrinutošću bilježi izvještaje o nedostatku odgovarajućih fondova, odnosno nedostatku finansijske nezavisnosti Ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine, kao i izvještaje o umanjenoj djelotvornosti i efikasnosti institucije njenom trojnom strukturom.

Komitet predlaže državi članici da osigura finansijsku nezavisnost i funkcionalnu djelotvornost Ureda ombudsmana, u skladu sa Pariškim principima iz 1993. godine¹, te da u slučaju spajanja Ureda ombudsmana države i njenih entiteta, ovakvo sjedinjenje protekne s ciljem osiguranja jedinstvenog, prije nego etničkog, pristupa odbrani osnovnih ljudskih prava.

10. Komitet je zabrinut u vezi činjenice da popis ljudskih prava i osnovnih sloboda sadržanih u članu II (3) Ustava Bosne i Hercegovine, a koja su pokrivena zabranom diskriminacije u članu II (4), ne uključuje sva građanska, kulturna, ekonomska, politička i socijalna prava zaštićena po članu 5. Konvencije (član 2(1)(c)).

Komitet predlaže da država članica poduzme potrebne zakonodavne mjere kako bi osigurala da se zabrana etničke diskriminacije iz člana II (4) Ustava Bosne i Hercegovine primjenjuje u odnosu na uživanje svih prava i sloboda iz člana 5. Konvencije.

11. Komitet izražava duboku zabrinutost u vezi činjenice da se po članu IV i V državnog Ustava, samo osobe koje pripadaju grupi koja se zakonom smatra jednim od bosansko-hercegovačkih "konstitutivnih naroda" (Bošnjaci, Hrvati i Srbi), grupa koja također čini dominantnu većinu na području entiteta u kojem osoba ima boravište (e.g. Bošnjaci i Hrvati na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine, i Srbi na teritoriji Republike Srpske) mogu biti birani u Dom naroda, odnosno tročlano Predsjedništvo Bosne i Hercegovine. Ova postojeća pravna struktura stoga isključuje iz Doma naroda i Predsjedništva sve osobe koji se izjašnjavaju kao "ostali", odnosno osobe koje pripadaju nacionalnim manjinama ili etničkim grupama koje nisu Bošnjaci, Hrvati ili Srbi. Iako je trojna struktura osnovnih političkih institucija države članice možda opravdana, ili čak inicijalno potrebna kako bi se uspostavio mir nakon oružanog sukoba na teritoriji države članice, Komitet bilježi da zakonsko razlikovanje koje favorizira i daje posebne privilegije i prednosti određenim etničkim grupama nije u saglasnosti sa članovima 1. i 5(c) Konvencije. Komitet dalje bilježi da je ovo posebno istinito kada je nestala potreba zbog koje su posebne privilegije i prednosti poduzete.

Komitet nalaže državi članici da nastavi sa izmjenama relevantnih odredaba državnog Ustava i Izbornog zakona, s ciljem osiguranja

¹ GA Res. A/48/134, od 20. decembra 1993. godine.

jednakog uživanja prava glasa i kandidature svim građanima bez obzira na etničku pripadnost.

12. Komitet izražava zabrinutost u vezi činjenice da državni i entitetski Ustavi daju određene ovlasti i dodjeljuje određena prava isključivo članovima takozvanih “konstitutivnih naroda” (Bošnjaci, Hrvati i Srbi), a da se osobe koje ne pripadaju jednoj od ovih etničkih grupa formalno svrstavaju kao “ostali” (član 2(1) i (c)).

Komitet nalaže državi članici da osigura da su sva zakonski predviđena prava data, i po zakonu i stvarno, svim osobama na teritoriji države članice, bez obzira na rasnu ili etničku pripadnost. Komitet čvrsto predlaže da država članica pregleda i odstrani diskriminatorni jezik iz Ustava države ili entiteta, kao i iz svih zakonodavnih i drugih domaćih zakonskih tekstova, posebno uključujući, ali ne ograničavajući se samo na to, razlikovanje između takozvanih “konstitutivnih naroda” i “ostalih”.

13. I dok sa zadovoljstvom bilježi postojanje nekoliko odredaba krivičnog zakona po kojima se kažnjava djelo rasne diskriminacije, Komitet je ipak zabrinut zbog odsustva sveobuhvatnog anti-diskriminacijskog zakonodavstva, posebno uključujući zakone i odredbe u domenu građanskog i upravnog prava, koji čine nezakonitim djela rasne diskriminacije koja ne mogu predstavljati krivične prekršaje (član 2(1)(d)).

Komitet predlaže državi članici da propiše sveobuhvatne upravne, građanske i/ili krivične anti-diskriminacijske zakone, koji zabranjuju djela rasne diskriminacije prilikom zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja, zdravstvene zaštite, socijalnog osiguranja (uključujući penzije), obrazovanja i javnog smještaja.

14. Komitet je zabrinut u vezi informacija da Vijeće za Rome, koje je osnovano 2002. godine i sastavljeno od nevladinih organizacija koje predstavljaju interese romske populacije, nema dovoljno finansijske potpore i sredstava kako bi ispunilo svoj mandat, te da je rijetko konsultirano od strane Vijeća Ministara Bosne i Hercegovine (član 2(1)(e)).

Komitet predlaže da država članica ojača ulogu Vijeća za Rome time što će im dodijeliti dovoljno sredstava kako bi djelotvornije ispunili mandat, te da Vijeće bude konsultirano u vezi bilo kojeg procesa donošenja odluka koje utiču na prava i interese romske populacije, u skladu sa Općim preporukama Komiteta br. 27².

15. Komitet sa zabrinutošću bilježi da Nacionalna strategija za Rome navodno nije uspjela identificirati posebne mjere, dodijeliti dovoljno sredstava, ili identificirati

² CERD, 57-ma sjednica, Opće preporuke br. 27: Diskriminacija Roma, paragraf 43.

kompetentne organe kojima je dodijeljena odgovornost za implementaciju strategije (član 2(2)).

Komitet predlaže da država članica izvrši pregled Nacionalne strategije za Rome, kako bi osigurala identificiranje posebnih mjera, uspostavljanje odgovarajuće raspodjele budžeta, i identificiranje tijela odgovornih za implementaciju.

16. Komitet sa zabrinutošću bilježi nedostatak djelotvorne implementacije odredaba krivičnog zakona, kao što su članovi 145. i 146. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, koji kažnjavaju djela rasne diskriminacije (član 4(a) i 6.).

Komitet nalaže državi članici da osigura djelotvornu implementaciju svih zakonskih odredbi koje eliminiraju rasnu diskriminaciju, te da osigura u svom sljedećem izvještaju ažurirane informacije o provedbi odredbi koje kažnjavaju rasnu diskriminaciju od strane sudova unutar Bosne i Hercegovine, a posebno članova 145. i 146. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine. Takve informacije bi trebale uključiti broj i prirodu podignutih slučajeva, donesene presude i kazne, i bilo kakvu restituciju ili druge pravne lijekove date žrtvama takvih djela.

17. Komitet je duboko zabrinut teškoćama sa kojima se susreću pripadnici romske populacije pri vađenju osobnih dokumenata, uključujući rodne listove, lične karte, pasoše i druge dokumente koji se tiču zdravstvenog osiguranja i socijalnih beneficija.

Komitet nalaže državi članici da poduzme hitne korake e.g. uklanjajući administrativne prepreke, kako bi osigurali da svi Romi imaju pravo pristupa osobnim dokumentima, a koji su im neophodni u uživanju, *inter alia*, njihovih ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava kao što su zaposlenje, stanovanje, zdravstvena zaštita, socijalna sigurnost i obrazovanje.

18. Komitet bilježi sa zabrinutošću da zahtjevi mnogih radnika koji pripadaju manjinskim grupama, a koji su tokom oružanog sukoba otpušteni sa svojih radnih mjesta /ili stavljeni na liste čekanja zbog svoje etničke pripadnosti, još uvijek nisu riješeni. Radnicima čiji su slučajevi riješeni od entitetskih i kantonalnih komisija, uspostavljenih po osnovu člana 152. Zakona o radu Republike Srpske i članu 143. Federacije Bosne i Hercegovine, vrlo često nije dodijeljena nikakva kompenzacija (član 5(e) i (i)).

Komitet nalaže državi članici da osigura da svi zahtjevi svih radnika koji su otpušteni sa svojih radnih mjesta ili stavljeni na liste čekanja tokom oružanog sukoba zbog svoje etničke pripadnosti budu ekspeditivno riješeni, te da se preporuke entitetskih i kantonalnih komisija promptno i u dobroj volji implementiraju.

19. Komitet je zabrinut o maloj zastupljenosti etničkih manjina, posebno Roma, na tržištu rada (član 5(e) (i)).

Komitet preporučuje državi članici da poboljša upošljavanje etničkih manjina, uključujući i posebno Roma, u javnom i privatnom sektoru, kroz implementiranje strategija koje će obučavati i kvalificirati takve osobe za poslove na tržištu rada, dajući podsticaj poslodavcima za upošljavanje takvih osoba, i uspostavljanje nezavisnog mehanizma na državnom nivou kako bi se adresirala diskriminacija pri upošljavanju i promociji u javnom i privatnom sektoru zapošljavanja/rada.

20. Komitet je jako zabrinut što se mnogi ljudi različitih nacionalnosti, posebno Romi, nisu u mogućnosti vratiti u svoje prijeratne domove zbog nedostatka dokaza o vlasništvu ili zbog propusta vlasti da deložiraju ili kazne privremene korisnike koji često unište ili opljačkaju imovinu prije napuštanja iste. Komitet je također zabrinut zbog izvještaja da su mnoga privremena naselja u kojima su živjeli Romi prije rata uništena, te da se Romi i dalje deložiraju iz njihovih privremenih naselja, bez dodjeljivanja adekvatnog alternativnog smještaja, a s obzirom na činjenicu da Romi često nisu u mogućnosti iznajmiti privatni smještaj zbog rasne diskriminacije/ili siromaštva (član 5(e)(iii)).

Posebno se osvrćući na Opću preporuku br. 27³, Komitet nalaže državi članici da omogući povratak svih ljudi različitih etničkih pripadnosti, posebno Roma, u njihove prijeratne domove, osigura mogućnost da zakonski zauzmu i sigurno žive u nezvaničnim Romskim naseljima, a gdje je to potrebno, osigura adekvatan alternativni smještaj ili naknadu za raseljene Rome, uključujući i prijeratne korisnike koji su iseljeni iz svojih naselja ili čiji su domovi uništeni.

21. Komitet bilježi da iako su penzije u Federaciju puno veće nego u Republici Srpskoj, penzioneri koji su prije dobijali svoju penziju u Federaciji, ali koji su bili interno raseljeni u Republiku Srpsku, i dalje primaju penziju iz Penzionog fonda RS i nakon povratka u Federaciju. Nadalje, većina interno raseljenih osoba po povratku u prijeratno mjesto stanovanja i dalje imaju zdravstveno osiguranje entiteta gdje su bili raseljeni zbog komplicirane procedure registriranja i straha od diskriminacije u mjestu njihovog prijeratnog prebivališta, uprkos velikom finansijskom teretu koji im je nametnut potrebom da putuju u drugi entitet zbog liječenja ili da snose pune troškove zdravstvenih usluga u entitetu u koji su se vratili (član 5(e)(iv)).

Komitet zahtjeva od države članice da penzije i zdravstvene usluge budu osigurane na nediskriminacijskim osnovama, bez obzira na nacionalnost, a posebno kada se tiču manjinskih povrataka. Komitet dalje preporučuje državi članici da izvrši pregled raspodjele penzija i

³ CERD, 57 sesija (2000), Opće preporuke broj 27. Diskriminacija Roma, paragraf 31.

zdravstvenih usluga, i za sada implementira Međuentitetski sporazum o zdravstvenoj zaštiti.

22. Komitet je duboko zabrinut oko činjenice da veoma nizak broj djece Roma pohađa osnovne i srednje škole, a razlozi, prema izvještajima, se uglavnom odnose na nedostatak sredstava većine romskih porodica da finansiraju odjeću, transport do škole i udžbenike za svoju djecu (član 5(e)(v)).

Komitet nalaže državi da djelotvorno implementira preporuke sadržane u Planu Akcije za obrazovne potrebe Roma i drugih nacionalnih manjina (2004) i da iskorijeni diskriminaciju romske djece i djece koja pripadaju drugim etničkim manjinskim grupama od strane učitelja, školskih vlasti i učenika i njihovih porodica.

23. Komitet je jako zabrinut u vezi sa postojanjem jedno-etničkih škola unutar teritorija države članice, i sa daljim postojanjem 52 škole u Federaciji koje su karakterizirane kao “dvije škole pod jednim krovom”, gdje su djeca različitih nacionalnosti fizički odvojena i imaju različite nastavne programe (član 3. i 5(e) (v)).

Komitet snažno nalaže državi članici da ukine segregaciju u javnim školama, što znači eliminirati jedno-etničke škole i škole koje su strukturane kao “dvije škole pod jednim krovom” što je prije moguće. Komitet preporučuje da odgovorne vlasti unutar države članice ujedine predhodno odvojene škole u jednu administraciju, pojačaju svoje napore u smislu odstranjivanja etnički diskriminatorskih elemenata iz udžbenika, odstrane mono-etničke ili mono-religijske simbole ili zastave, i implementiraju moderniji zajednički bazni nastavni plan za sve škole unutar teritorije države članice, što je osjetljivo u odnosu na različita obilježja različitih etničkih grupa unutar teritorije države članice.

24. Komitet izražava svoju duboku zabrinutost oko daljih etničkih podjela unutar društva države članice, što pojačava strukturalnu diskriminaciju i institucionalnu pristrasnost i netoleranciju.

Komitet ohrabruje državu članicu da aktivno podrži programe koji podstiču međureligijski dijalog, i ističu toleranciju i razumjevanje sa poštivanjem kulture i istorije različitih etničkih grupa unutar Bosne i Hercegovine. Komitet nadalje ohrabruje državu članicu da promovira takve projekte u javnom obrazovnom sektoru, političkim i medijskim simpozijima, u smislu podsticanja većeg poštivanja i priznavanja uloge različitosti u izgradnji jačeg osjećaja za nacionalno jedinstvo u kontekstu zajedničkog, multietničkog koncepta bosanskog državljanstva.

25. Komitet preporučuje da država članica uzme u obzir relevantne odredbe Durbanske deklaracije i Programa akcije kada implementira Konvenciju u svom domaćem pravnom poretku, posebno u vezi sa članovima 2. do 7. Konvencije. Komitet također nalaže državi članici da uključi u svoj sljedeći periodični izvještaj informacije o akcijskim planovima i drugim mjerama poduzetim u cilju implementacije Durbanske Deklaracije i Programa Akcije na nacionalnom nivou.

26. Komitet bilježi da država članica nije napravila dodatnu deklaraciju datu u članu 14. Konvencije, te preporučuje da to razmotri.

27. Komitet snažno preporučuje da država članica ratificira amandmane na član 8., stav 6 Konvencije usvojene 15. januara 1992. godine na četrnaestom sastanku država članica Konvencije, a koje je odobrila Generalna skupština u svojoj rezoluciji 47/111. S tim u vezi, Komitet upućuje na Rezoluciju Generalne Skupštine 59/176 od 20. decembra 2004. godine, po kojoj je Skupština snažno naložila državama članicama da ubrzaju svoje nacionalne procedure ratifikacije u vezi sa izmjenama, te da promptno obavijeste Generalnog sekretara u pismenoj formi o svom sporazumu sa izmjenama.

28. Komitet preporučuje da izvještaji države članice u vrijeme podnošenja budu dostupni i javnosti, te da razmatranja Komiteta u vezi sa ovim izvještajima budu također dostupna javnosti, na svim službenim jezicima države članice, kao i na jezicima nacionalnih manjina Bosne i Hercegovine.

29. Shodno članu 9. stav 1 Konvencije, i članu 65. Poslovnika Komiteta, po izmjenama, Komitet zahtjeva od države članice da ga izvijesti o implementaciji gore pomenutih preporuka 11.,18.,20., 22. i 23. u roku od godinu dana od dana usvajanja ovih zaključaka.

30. Komitet preporučuje državi članici da podnese svoj sedmi i osmi periodični izvještaj u formi jedistvenog izvještaja do 16. jula 2008.godine.
